רבי שמעון אומר אף איש אחד מתייחד עם שתי נשים בזמן שאשתו עמו. משמע דלרבנן לפילו משמו עמו לסור להתייחד עם שתי נשים ופילו לרבי שמעון נמי עם שתי נשים ומשמו עמו הוא דשרי משל עם משה אחת משום פילו משמו עמו לסור וקשה מהיכא הלנו עשוסו כמי שים בו דעת ליעשל ושניו משת מהן תולין מכלל דתיקוו תולין: **ברייב**. גדול הדור ר"י: **ופירושו לא שמע**. דבמלחמות שמי היה לו לפרש ולחלק בין גלוים לעבודים. משקין גלולין נוחין ליזלוע: **שכנואה של יינוק**. למות קלסתר פניו: **מתני' עם ג' נשים**. מפני שדעתן קלה ושתיהן נוחות להתפתות ולא תירא זו מחבירתה שלא היה מעשה כמותה: **עם ב' אנשים**. שהחלד בוא מחבירו: **מתייחד לדם עם אמו**. טעמא מפרש בגמ': **וישן עמהם**. הכן עם אמו ובעודו קטן קלמר דישן עמה בקירוב בשר כדמפרש ואזיל הגדילו זה ישן בכסותו ולא ישן בכסותה זה ישן בכסותה: **גמ' מ"ט תנא דבי אליהו הואיל** וישנים דעתן קלות עליהן מנא הני מילי א"ר יוחנן משום ר' ישמעאל רמז ליחוד מן התורה מנין שנאמר כי יסיתך אחיך בן אמך וכי בן אם מסית בן אב אינו מסית אלא לומר לך בן מתייחד עם אמו ואסור להתייחד עם כל עריות שבתורה פשטיה דקרא במאי כתיב אמר אביי לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא בן אב דסני ליה ועייר ליה עצות רעות אלא אפילו בן אם דלא סני ליה אימא צייתי ליה קמ"ל נימא מתני' דלא כאבא שאול דתניא כל שלשים יום יוצא בחיק ונקבר באשה אחת ושני אנשים אבל לא באיש אחד ושתי נשים אבא שאול אומר אף באיש אחד ושתי נשים אפילו תימא אבא שאול בשעת אנינות תביר יצריה ורבנן סברי לה כר' יצחק דאמר רבי יצחק מה יתאונן אדם חי גבר על חטאיו אפילו בשעת אנינותו של אדם יצרו מתגבר עליו ואבא שאול כי כתיב ההוא במתרעם על מדותיו כתיב והכי קאמר מה יתרעם על מדותיו וכי גבר על חטאיו דיו חיים שנתתי לו ורבנן כי ההוא מעשה דההיא איתתא דהוה עובדא ואפיקתיה: אבל אשה אחת: אמר רב יהודה אמר רב לא שנו אלא בכשרים אבל בפרוצים אפילו בי עשרה נמי לא הוה מעשה והוציאוה עשרה במטה אמר רב יוסף תדע דמיחברי בי עשרה וגנבי כשורא ולא מיכספי מהדדי נימא מסייע ליה מוסרין לו שני תלמידי חכמים שמא יבא עליה בדרך תלמידי חכמים אין אינשי דעלמא לא שאני תלמידי חכמים דידעי לאתרויי נקורים נקורים בעיסה תולין לא אוכלין ולא שורפין א"ר יהושע בן לוי לא שנו אלא במשקים לבנים אבל במשקים אדומים אם איתא דנקיר מידע ידיע ודילמא בלעתינהו עיסה א"ר יוחנן דבר זה שמע בריבי ופירושו לא שמע לא שנו אלא במשקים צלולים שבבואה של תינוק ניכר בה אבל משקים עכורים לא: **מתני'** לא יתייחד אדם עם שתי נשים אבל אשה אחת מתייחדת עם שני אנשים רבי שמעון אומר אף איש אחד מתייחד עם שתי נשים [א] בזמן שאשתו עמו וישן עמהם בפונדקי מפני שאשתו משמרתו מתייחד אדם עם אמו ועם בתו וישן עמהם בקירוב בשר ואם הגדילו זו ישנה בכסותה וזה ישן בכסותו: **גמ'** מ"ט תנא דבי אליהו הואיל ונשים דעתן קלות עליהן מנא הני מילי א"ר יוחנן משום ר' ישמעאל רמז ליחוד מן התורה מנין שנאמר כי יסיתך אחיך בן אמך וכי בן אם מסית בן אב אינו מסית אלא לומר לך בן מתייחד עם אמו ואסור להתייחד עם כל עריות שבתורה פשטיה דקרא במאי כתיב אמר אביי לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא בן אב דסני ליה ועייר ליה עצות רעות אלא אפילו בן אם דלא סני ליה אימא צייתי ליה קמ"ל נימא מתני' דלא כאבא שאול דתניא כל שלשים יום יוצא בחיק ונקבר באשה אחת ושני אנשים אבל לא באיש אחד ושתי נשים אבא שאול אומר אף באיש אחד ושתי נשים אפילו תימא אבא שאול בשעת אנינות תביר יצריה ורבנן סברי לה כר' יצחק דאמר רבי יצחק מה יתאונן אדם חי גבר על חטאיו אפילו בשעת אנינותו של אדם יצרו מתגבר עליו ואבא שאול כי כתיב ההוא במתרעם על מדותיו כתיב והכי קאמר מה יתרעם על מדותיו וכי גבר על חטאיו דיו חיים שנתתי לו ורבנן כי ההוא מעשה דההיא איתתא דהוה עובדא ואפיקתיה: אבל אשה אחת: אמר רב יהודה אמר רב לא שנו אלא בכשרים אבל בפרוצים אפילו בי עשרה נמי לא הוה מעשה והוציאוה עשרה במטה אמר רב יוסף תדע דמיחברי בי עשרה וגנבי כשורא ולא מיכספי מהדדי נימא מסייע ליה מוסרין לו שני תלמידי חכמים שמא יבא עליה בדרך תלמידי חכמים אין אינשי דעלמא לא שאני תלמידי חכמים דידעי לאתרויי לקודבו. לשון לחר ממורי הזקן ולא גרסינן ורבנן לחא כולה בחבא שחול ג גריס דיו חייס שנתתי לו כי היכי לימתא לחמרינן במועד קטן (דף מ:) שקשתה על מתה יותר מדאי עד שמתו ז' ניסי והיכי לימא לחמריסס מחמת שנתחוננה על מדותיו. לסוס עובדא ופיקתיה ל"ג: **והוציאוה עשרה אנשים במטה**. בחזקת שהיא מתה וקלקלו עמה ואשת איש היתה: **מוסרים לו**. בית דין מי שקנא לאשתו ונסתרה והוא מעלה להשקותה מוסרין לו בית דין שבעירו שני תלמידי חכמים שמא יפא עליה בדרך שהרי נאסרה עליו **כתובתן** (סוטה דף מ:) נטמאת נטמאה[מ] אחד לבעל ואחד לבועל ג' אם בא עליה שוב אין המים בודקין אותה לבתיב[ב] (במדבר ה) ונקה האיש מעון ונזמנין שם שנים נאחד לבטלה: לאתרויי

קה א מיי' פט"ז מהל' אבות הטומאות הלכה ד:
קו ב ג מיי' פכ"ב מהל' איסורי ביאה הל' ח סמג לאוין קנו טוש"ע אה"ע סימן כב סעי' ה:
קז ד מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף ג:
קח ה מיי' שם פכ"ג הלכה ז סמג שם טוש"ע אה"ע סימן כג סעיף ב:
קט ו מיי' שם פכ"ב הלכה ג סמג שם טוש"ע אה"ע סימן כב סעיף ב:
קי ז מיי' פי"ב מהל' אבל הלכה י טוש"ע י"ד סימן שנג סעי' ד:
קיא ח (מיי' פכ"ב מהל' איסורי ביאה הל' ח) [ער' כמ"ש טוש"ע אה"ע סי' כב סעיף ה כשגה"ה]:
קיב ט מיי' פ"ג מהל' סוטה הלכה ג:

1. כִּי יְסִיתְךָ אָחִיךָ בֶּן אִמֶּךָ אוֹ בִנְךָ אוֹ בִתֶּךָ אוֹ אֵשֶׁת חֵיקֶךָ אוֹ רֵעֲךָ אֲשֶׁר כְּנַפְשְׁךָ בַּסֵּתֶר לֵאמֹר נֵלְכָה וְנַעַבְדָה אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתָּ אַתָּה וַאֲבֹתֶיךָ: דברים יג ז

2. מַה יִּתְאוֹנֵן אָדָם חָי גֶּבֶר עַל חֲטָאָיו: איכה ג לט

לא יתייחד אדם עם שתי נשים. שהנשים דעתן קלות ומסיתין המלינה לעבירה (ע"ז כה.). **אחד עם** שלש או **ארבע** שפיר דמי (לקמן פב.). **לא שנו.** **לאחד** ממיימחד ג'). **עם שני אנשים** (סוטה עשרה. **פירש** לאחד עם שלש **אנשים** זונה, **במטה.** מוך לעיל לעבירה כעין קוברי מת שלא יכינו (ע"ז כה:). **בחזקת** שהה **בקלקל** עמה (סוטה ז). **שמא יבא עליה בדרך.** שלריך להשקותה בירושלים בב"ד הגדול (סוטה ז.).

מתני'. עם שתי נשים. כ"ש עם אחת, מפני שדעתן קלה ונוחות להתפתות ולא תירא זו מחברתה ואף היא תעשה כמותה. **שני אנשים.** האחד בוש מחברו. **גמ'.** בן מתייחד עם אמו. להכי נקט בן עם אמו לומר שדרך הבן להיות מצוי אצל האם. **כל שלשים.** ולד שמת בתוך ל' יום אין צריך לא משה ולא (כריתה) [כליבה] ואין צריך אלא ג' ללוותו. **מה יתאונן.** כלומר מה מועיל לו האנינות כל זמן שהוא חי יצרו מתגבר עליו. **על מדותיו.** של הקב"ה על קורותיו הואיל ונתתי לו

(א) רש"י ד"ה ורבנן וכו' כי הוסיף עובדא דההיא איתתא דהוה עובדא ופפיקתיה: (ב) תוס' ד"ה ר' שמעון וכו' לכך נלמה ליי דלרבנן נמי שיט תסוכר: (ג) ד"ה כי וכו' תניא ירמו כדקאמרת יש נוסח:

[א] (ליקוט) מתני' בזמן שאשתו עמו. גי' תוס' ור"ף ליתה נכונה דמ"מ אכתי קשה ל"ל שנתנה לו פירושה שלא יגוע דמ"ק לשנע דמתני' אין סוכל דמשם יגוע בכ"ג ג' נשים נקט ג"כ ר"ש וכ"ה בכמה מקומות ובו מלטפר ולדינא אין ג"מ דמ"מ שלטה כר"ש בסוגיא דע"ז (כ"ה ב') בוחיב ובב"ק (פר' תוס' שמפרשים לקמן כל שעסקיו כו' ל"ל אפילו אשתו עמו דמשם יגוע בכ"ג ובן במשמע בע"ז שם במשמע בכ"ג ופר' תוס' הוא נכון דלקו שמוחר שלא יגוע בכ"ג ולא מלינו שיהא מחוייב לישא אשה אחרת אם תמות אשתו עכו. גי' תוס' ד"ה ר' שמעון וכו' לכך נלמה ליי דלרבנן נמי שיט דע"ז (כ"ה ב') בוחיב ובב"ק (פר' תוס' שמפרשים לקמן כל שעסקיו כו' ל"ל אפילו אשתו עמו דמשם יגוע בכ"ג ובן במשמע בע"ז שם במשמע בכ"ג ופר' תוס' הוא נכון דלקו שמוחר שלא יגוע בכ"ג ולא מלינו שיהא מחוייב לישא אשה אחרת אם תמות אשתו עכו. גי' תוס' ד"ה ר' שמעון וכו' לכך נלמה ליי דלרבנן נמי שיט תסוכר: (ג) ד"ה כי וכו' תניא ירמו כדקאמרת יש נוסח:

ביקרור"ש [ביקידורי"ש]. ניקור.

א. בוא"ו ותחילת מימרא הוא ודברי הכל. תוס' הרא"ש.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

לאתרויי ביה (א)אמר (ג)רב יהודה אמר רב (א)ל"ש אלא בעיר אבל בדרך עד שיהיו שלשה שמא יצטרך אחד מהם להשתין ונמצא אחד מתייחד עם הערוה נימא מסייע ליה מוסרים לו שני תלמידי חכמים שמא יבא עליה בדרך תרי ואיהו הא תלתא התם כי היכי דניהוו עליה סהדי רב ורב יהודה הוו קאזלי באורחא הוה קאזלא ההיא אתתא קמייהו א"ל רב לרב יהודה דל כרעיך מקמי גיהנם אמר ליה והא מר הוא דאמר בכשרים שפיר דמי א"ל (א) מי (ו)יימר דבכשרים כגון אנא ואת אלא כגון מאי כגון (ז)רבי חנינא בר פפי וחביריו (ח)אמר רב (ב)מלקין על ייחוד ואין אוסרין על הייחוד אמר רב אשי (ג)לא אמרן אלא בייחוד פנויה אבל בייחוד דאשת איש לא שלא תהא מוציא לעז על בניה [א] מר זוטרא מלקי ומכריז א"ל רב נחמן מפרהטיא לרב אשי מר נמי לילקי ולכריז א"ל איכא דשמע בהא ולא שמע בהא אמר רב (ד)מלקין על לא טובה השמועה שנאמר (1)אל בני כי לא טובה השמועה מר זוטרא מותיב (ה)לה אפסירה על כתפיה ומקרי ליה אל בני אמר רבה (ו)בעלה בעיר אין חוששין משום ייחוד אמר רב יוסף (ז)פתח פתוח לרשות הרבים אין חוששין משום ייחוד רב ביבי איקלע לבי רב יוסף בתר דכרך ריפתא אמר להו שקולי דרגא מתותי ביבי והא אמר רבה בעלה בעיר אין חוששין משום ייחוד (ח)שאני רב ביבי דשושבינתיה הואי וגייסא ביה אמר רב כהנא אנשים מבחוץ ונשים מבפנים אין חוששין משום ייחוד אנשים מבפנים ונשים מבחוץ חוששין משום ייחוד במתניתא תנא איפכא אמר אביי (ח)השתא דאמר רב כהנא הכי ותנא מתניתא איפכא (י)אנא נעביד לחומרא אביי דייר גולפי רבא דייר קנה אמר (ח)אבין (ט)סקבא (י) דשתא ריגלא הנך שבוייתא דאתאי לנהרדעא אסקינהו לבי רב עמרם חסידא אשקולו דרגא מקמייהו בהדי דקא חלפה חדא מנייהו נפל נהורא באיפומא שקליה רב עמרם לדרגא דלא הוו יכלין בי עשרה למדלייא דלייא לחודיה סליק ואזיל כי מטא לפלגא דרגא איפשח רמא קלא נורא בי עמרם אתו רבנן אמרו ליה כסיפתינן אמר להו מוטב תיכספו בי עמרם בעלמא הדין ולא תיכספו מיניה לעלמא דאתי אשבעיה דינפק מיניה נפק מיניה כי עמודא דנורא אמר ליה חזי דאת נורא ואנא בישרא ואנא עדיפנא מינך רבי מאיר הוה מתלוצץ בעוברי עבירה יומא חד אידמי ליה שטן כאיתתא בהך גיסא דנהרא לא הוה מברא נקט מצרא וקא עבר כי מטא פלגא מצרא שבקיה אמר אי לאו דקא מכרזי ברקיעא הזהרו בר' מאיר ותורתו שויתיה לדמך תרתי מעי ר' עקיבא הוה מתלוצץ בעוברי עבירה יומא חד אידמי ליה שטן כאיתתא בריש דיקלא נקטיה לדיקלא וקסליק ואזיל כי מטא לפלגיה דדיקלא שבקיה אמר אי לאו דמכרזי ברקיעא הזהרו ברבי עקיבא ותורתו שויתיה לדמך תרתי מעי פלימו הוה רגיל למימר כל יומא (נ)גירא בעיניה דשטן יומא חד מעלי יומא דכיפורי הוה אידמי ליה כעניא אתא קרא אבבא אפיקו ליה ריפתא אמר (ס)ליה יומא כי האידנא כולי עלמא גואי ואנא אבראי עייליה וקריבו ליה ריפתא אמר (ע)ליה יומא כי האידנא כולי עלמא אתכא ואנא לחודאי אתיוהו אותבוהו אתכא הוה יתיב מלא נפשיה שיחנא וכיבי עליה והוה קעביד (ב) ביה מילי דמאיס (פ)א"ל

תיב

רש"י

לאתרויי ביה. שאם יבא עליה אין מים בודקין אותה: **לא שנו.** (ס) דאמר אשה מתייחדת עם שני אנשים: **שמא יצטרך אחד לנקביו.** ובעי להתרחק לצניעות: **דניהוו עליה סהדי.** אם יבא עליה ויעידו לפני ב"ד ולא ימחו עליה מגילה: **דלי כרעיך.** מהר ללכת שנקדמנה: **כגון אנן.** בתמיה: **רבי חנינא בר פפי וחביריו.** רבי צדוק ורב כהנא בפ"ק (לעיל דף מ.): **מלקין על היחוד.** מרדות: **ואין אוסרין.** אשת איש על בעלה מחמת ייחוד: **לא אמרו.** דמלקין: **אשה מוציא לעז.** שיאמרו ראוה שזינתה לכך הלקוה והאידנא ליכא מיתת בית דין למיקטלינהו: **מר זוטרא מלקי.** על ייחוד אשת איש ומכריז עליה שלא זינתה אלא נתיחדה: **על לא טובה השמועה.** מי שיוצא קול עליו שהוא עובר עבירות מלקין אותו. דלא טובה השמועה לאו הוא דכתיב בבני עלי אל בני לאו יש כאן על לא טובה השמועה: **אפסרה.** קבשטר"א: **ומקרי ליה.** קורא לפניו אל בני להודיע שעל לאו זה הוא לוקה: **בעלה בעיר אין חוששין לה משום יחוד.** (ג) להלקות דמסתפי מבעל (ע) השתא אתי: **שקולו דרגא.** שאכלו בעליה וירדו רב יוסף ואשתו והוא נשאר בעליה. שקולו דרגא מתותי ביבי שלא ירד ויתיחד: **שושבינתיה.** בעלת ברית לו: **אנשים בחוץ.** בבית החיצון: **ונשים בפנימי אין חוששין משום יחוד.** שהחיצונים אין להם דרך לפנים ואיך יתייחד האיש אחד עם הנשים אבל הפנימים יש להם דרך לחוץ הילכך אנשים בפנים ונשים בחוץ חוששין שמא יצא אחד מהם ויתייחד עם הנשים: **איפכא.** אנשים בחוץ ונשים בפנים חוששין שמא יכנס האחד לפנים ולא ירגישו בו חביריו אנשים בפנים ונשים בחוץ אין חוששין שמא תכנס היא לפנים (פ) ואם תכנס היא לפנים לא איכפת לן דאשה מתייחדת עם שני אנשים ואם אחד מהן יוצא (צ) לבין הנשים אין זה ייחוד דמיסתפי שמא יצא אחד (ק) מהן אחריו שהרי דרך הפנימיים על החיצונים: **גולפי.** מקום קבוצת אנשים ונשים או לדרשה או לחופה היה מסדר קנקנים של חרס הרבה ביניהם שאם יבאו זה אצל זה יקשקשו וישמע קול: **דייר.** לשון דרי (מגילה דף יב.) שורות שורות: **דייר קנה.** מסדר קנים שהעובר עליהן קולם נשמע: **סקבא דשתא ריגלא.** ריעוע של ימות השנה ליחוד ולעבירה ימות הרגל שיש קבוצת אנשים ונשים לשמוע דרשה ונותנים (ר) ונושאים זה עם זה. סקבא דדרישדור"א בלע"ז כמו דמסקב להו לחמרייהו (ב"מ דף כז:): **אסוקינהו.** שלוה עליהם לפדותם ונתנום בעלייתו: **בהדי דקא חלפא חדא מינייהו.** שהיתה עוברת אצל פי ארובה שמן העלייה לבית: **נפל נהורא באיפומא.** נפל אור בבית דרך פי העליה שהיו פניה מאירות: **וקא סליק.** לתובעה: **אפשח.** הרחיב ופיסק רגליו לעמוד במקומו בחזקה להתגבר על יצרו: **אמר נורא בי עמרם.** הזעיק בני השכונה ליאסף ולבא לכבות הדליקה כדי שיחדל מיצרו שיתבייש מהן: **אתו רבנן.** שהיו סבורים (ש) שהיה שם דליקה: **אשבעיה.** רב עמרם ליצר הרע שיצא ממנו: **מתלוצץ בעבירה.** אומר שנקל הוא להתגבר על יצרו אם היו רוצים: **אידמי ליה שטן.** דהוא יצר הרע: **בהך גיסא דנהרא.** לצד השני שמעבר המים: **לא הוה מברא.** ספינות המעברות: **נקט מצרא.** חבל מתוח משפת הנהר אל שפתו ואוחזין בו (ד) לבא על דף קצר המוטל ברוחב הנהר: **שבקיה.** היצר לרבי מאיר: **אתכא.** על השלחן אוכלין: **וכיבי.** ולנ"ץ המוציאין ליחה ומאוסין:

תוספות

מלקין על הייחוד. פי' בקונטרס דמיירי בפנויה דהכי מוקי לה בסמוך ואין אוסרים על הייחוד מיירי בייחוד אשת איש וקשה דאם כן לדדין קתני רישא בפנויה וסיפא באשת איש ונראה לפרש דסיפא נמי מיירי בפנויה ולאוסרה לכהן משום זונה [א] ומיהו קשה דתנן בפ"ק דכתובות (דף יג.) (א) היתה מעוברת ואמרו לה מה טיבו של (ב) עובר זה מאיש פלוני וכהן הוא רבי יהושע אומר אינה נאמנת ופריך עליה בגמרא מהא דאמר רב הכא אין אוסרין על הייחוד ומשני מעלה עשו ביוחסין ולפי מה שפירשתי דמיירי לאוסרה לכהן לא משני גמרא התם מידי דהא הכא מיירי ליוחסין ואפ"ה אמרינן דאין אוסרין ויש לומר דלעולם מיירי ליוחסין והא דמשני התם מעלה עשו ביוחסין שאני התם דאינה נאמנת משום דמודה היא שנבעלה [ב] והכא דקאמר דאין אוסרין היינו משום דאינה מודה שנבעלה:

בעלה בעיר אין חוששין לה משום יחוד. פי' בקונטרס אין חוששין להלקות משמע מתוך פירושו הא איסורא מיהא איכא וקשה דאם כן מאי פריך בסמוך על רב יוסף דקאמר שקולו דרגא מתותי ביבי והאמר רבה בעלה בעיר אין חוששין לה משום יחוד ומאי קושיא נהי דמלקות ליכא איסורא מיהא איכא ונראה לפרש אין חוששין כלל משום יחוד ואפילו איסורא ליכא:

סקבא דשתא ריגלא. פירוש ריעוע של ימות השנה לייחוד ולעבירה (ה) כלומר [ג] ימות הרגל [שיש] קבוצות אנשים ונשים לשמוע הדרשה ונותנין עין זה על זה וי"א לכך נהגו להתענות לאחר פסח ולאחר סוכות:

אביי

מסורת הש"ס

(א) סוטה ז. (ע"ז כה), (ב) [בכת"י: ואמר], (ג) [בכת"י: א"ל בכשרים כגון אנן. ועי' רש"ל], (ד) [לעיל לט:], (ה) כתובות יג., (ו) [בכת"י: ליה. ועיין רד"ל], (ז) [נ"ל אנן וכ"א בהרא"ש] [וכ"ה בכת"י], (ח) גי' הערוך אביי [וכ"ה בכת"י ובדפו"ר ובע"י כלפנינו], (ט) [פי' כיון שאוכלין ושותין ובטלין ממלאכתן מתייחדין ובאין לידי עבירה. ערוך], (י) [בתוס' ר"פ ובב"ח סימן תכ"ב הגירסא סקבא דכולי שתא ריגלא], (כ) [לעיל ל. וש"נ], (ל) [בכת"י: אמר להו.], (מ) [בכת"י: אמר להו.], (נ) [ואמרו ליה. רש"ל], (ס) [נ"ל דאמרינן. ובדפו"ר דאמ'], (ע) [בר"ן נוסף: דילמא], (פ) [נ"ל שאם. (רש"ש, וכ"ה בר"ן)], (צ) [בר"ן נוסף: לחוץ], (ק) [בר"ן: מחבריו], (ר) [בדפו"ר: ונותנים לב זע"ז. בתוס' העתיקו ונותנים עין זע"ז ולפנינו כרש"ל], (ש) [ברש"י שבע"י שיש שם דליקה לכבות את הדליקה], (ת) [וכם ד"ה מעלה) ובת"י שם], (א) [נ"ל ראוה מדברת עם אחד ואמרו לה כו'], (ב) [נ"ל איש זה איש פלוני כו'], (ג) [בב"י סימן תכ"ב העתיק כל ימות],

תורה אור השלם

1. אַל בָּנָי כִּי לוֹא טוֹבָה הַשְּׁמֻעָה אֲשֶׁר אָנֹכִי שֹׁמֵעַ מַעֲבִרִים עַם יְיָ: שמואל א ב כד

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר ליה (מי יימר דבכשרים) תא"מ ונ"ב ס"א אין זה: (ב) שם והוה קעביד מילי דמימאיס כצ"ל ותיבת ביה נמחק: (ג) רש"י ד"ה בעלה וכו' להלקות. נ"ב כלומר להלקות ולהכריז כסברת מר זוטרא: (ד) ד"ה נקט מצרא וכו' ואוחזין בו לעבור על דף: (ה) תום' ד"ה סקבא וכו' ולעבירה ימות כצ"ל ותיבת כלומר נמחק:

הגהות הגר"א

[א] גמ' מר זוטרא מלקי ומכריז. פי' הרמב"ם דקאי אפנויה. (הגר"א בספרו הל"פ על הרא"ש):

מוסף רש"י

מלקין על היחוד. מכת מרדות, ואין אוסרין. אשה על בעלה בשביל יחוד בעלמא (כתובות יג.).

מוסף תוספות

א. אם נתייחדה עם עבד נתין וממזר. תוס' הרא"ש. ב. ועבדו מעלה ביוחסין דלא מהימנא במיגו דאי בעיא אמרה לא נבעלתי דכיון דאין אפוטרופוס לעריות הוה חיישה שמא אם תאמר לא נבעלתי לא יאמינו לה. תוס' הרא"ש.

עין משפט נר מצוה

קיג א טוש"ע אה"ע סי' כב סעי' ה בהג"ה:
קיד ב ג מיי' פכ"ב מהל' איסורי ביאה הל' ג סמג לאוין קכו טוש"ע אה"ע סימן כב סעיף ג:
קטו ד מיי' פכ"ד מהל' סנהדרין הל' ה טוש"ע אה"ע סי' קעח סעיף כ:
קטז ה מיי' פכ"ב מהל' א"ב הל' יב טוש"ע שם סימן כב סעיף ח:
קיז ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ט:
קיח ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח:
קיט ח מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעי' ו:

לעזי רש"י

קיבישטר"א. אפסר (חלק מהרתמה שבו מושכים את הבהמה או את הסוס בצווארם).
דדרישדור"א [רידווישידור"א]. קיהיון, פגימות.
ולנ"ץ [מלנ"ץ]. פצעים.

תוס' ר"י הזקן

לנקביו. וצריך להתרחק משום צניעות. [מוסרים לו שני תלמידי חכמים]. המקנא לאשתו ומעלה אותה לירושלים להשקותה. ת"ח שידעו שאסורה לבעל ויתרו בו אם יבא עליה. דל כרעיך. מהר ללכת שנקדימנה. ומסתברא דלפנים משורת הדין עבד שרצה להתרחק מן הכעור אבל לכל שני אנשים כשרים מותר. וחבריו. רבי (יצחק) [צדוק] ורב כהנא. מלקין. מי שנתייחד עם אשה מלקין שניהם מכת מרדות ואם אשת איש היא אוסרים אותה לבעלה. אמר רב [אשי]. הא דאמר רב מלקין דוקא פנויה אבל באשת איש אין מלקין אותה וכ"ש שאין אוסרין אותה, שאם אתה מלקה יאמרו שזינתה לפיכך הלקו אותה דהאידנא ליכא מיתת ב"ד. מלקי. פר"ש אשת איש שנתייחדה ומודיע שמשום יחוד הלקוה ולא משום זנות. והר"ם (פכ"א) [פכ"ב ה"ג] דקדושה [כתב] מלקין פנויה על היחוד ומכריז שמשום יחוד הוא. מר נמי לילקי ולכריז. גבי אשת איש. בהא. במלקות ולא שמע בהכרזה ויוציא לעז על הבנים. על לא טובה. מי שיצא עליו קול שהוא עובר עבירות דמלקין אותו. [אל בני]. דבני עלי כתוב לאו, לא טובה לאו הוא. אפסרא. פר"ש קבישט"ר, כמו אפסר בהמה. ומקרי. לפני הלוקה אל בני להודיע שמפני זה לוקה. אין חוששין משום יחוד. להלקותה. דכרוך ריפתא. שאכלו. שקולו דרגא. סלקו הסולם שלא ירד ויתייחד. שושבינתיה. בעל ברית. אנשים בחוץ. בבית החיצון ונשים בבית הפנימי אין לחוש ליחוד שאין לאיש ליכנס בבית הנשים,

ואע"פ שהאשה כשתצא תתיחד עם האנשים לא איכפת לן, דאשה מתיחדת עם שני אנשים.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

עין משפט נר מצוה

קכ א מיי' פכ"ב מהל' איסורי ביאה הל' ב טוש"ע אה"ע סי' כד:
קכא ב מיי' שם הל' ט טוש"ע אה"ע סימן כב סעיף י:
קכב ג ד מיי' פכ"א מהל' איסורי ביאה הלכה ז טוש"ע אה"ע סימן כא סעיף ז:
קכג ה שו"ע שם סעי' ה בהג"ה:

תיב שפיר אמר (א)ליה הבו לי כסא יהבו ליה כסא אכמר שדא ביה כיתו נחרו ביה שקא ומית שמעו דהוו קאמרי פלימו קטל גברא פלימו קטל גברא ערק וטשא נפשיה בבית הכסא אזיל בתריה נפל קמיה (ב)כי דחזייה דהוה מצטער גלי ליה נפשיה אמר ליה מאי טעמא אמרת הכי ואלא היכי אימא אמר ליה לימא מר רחמנא (ג)נגער ביה בשטן רבי חייא בר אשי הוה רגיל כל עידן דהוה נפל לאפיה הוה אמר הרחמן (ד)יצילנו מיצר הרע יומא חד שמעתינהו דביתהו אמרה מכדי הא כמה שני דפריש ליה מינאי מאי טעמא קאמר הכי יומא חדא הוה קא גרים בגינתיה קשטה נפשה חלפה ותנייה קמיה אמר לה מאן את אמרה אנא חרותא דהדרי מיומא תבעה אמרה ליה אייתי (ה)ניהליה להך רומנא דריש צוציתא שוור אזל אתייה ניהלה כי אתא לביתיה הוה קא שגרא דביתהו תנורא סליק וקא יתיב בגויה אמרה ליה מאי האי אמר לה הכי והכי הוה מעשה אמרה ליה אנא הואי לא אשגח בה עד דיהבה ליה סימני אמר לה אנא מיהא לאיסורא איכווני כל ימיו של אותו צדיק היה מתענה עד שמת באותה מיתה (ו)דתניא [1]אישה הפרם וה' יסלח לה במה הכתוב מדבר באשה שנדרה בנזיר ושמע בעלה והפר לה והיא לא ידעה שהפר לה בעלה והיתה שותה יין ומטמאה למתים רבי עקיבא (ז)כי הוה מטי להאי פסוקא הוה בכי אמר ומה מי שנתכוין לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה אמרה תורה צריכה כפרה וסליחה מי שנתכוין לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר חזיר על אחת כמה וכמה כיוצא בדבר אתה אומר [2]ולא ידע ואשם ונשא עונו כשהיה רבי עקיבא מגיע לפסוק זה היה בוכה ומה מי שנתכוין לאכול שומן ועלה בידו חלב אמרה תורה ולא ידע ואשם ונשא עונו מי שנתכוין לאכול חלב ועלה בידו חלב על אחת כמה וכמה איסי בן יהודה אומר ולא ידע ואשם ונשא עונו על דבר זה ידוו כל הדווים: מתייחד אדם עם אמו: אמר רב יהודה אמר רב (ח)אסי מתייחד אדם עם אחותו ודר עם אמו ועם בתו כי (ט)אמרה קמיה דשמואל אמר אסור להתייחד עם כל עריות שבתורה ואפילו עם בהמה תנן מתייחד אדם עם אמו ועם בתו וישן עמהם בקירוב בשר (י)ותיובתא דשמואל אמר לך שמואל וליטעמיך הא דתניא אחותו וחמותו ושאר כל עריות שבתורה אין מתייחד עמהם אלא בעדים בעדים אין שלא בעדים לא אלא תנאי היא דתניא אמר רבי מאיר הזהרו בי מפני בתי אמר רבי טרפון הזהרו בי מפני כלתי ליגלג עליו אותו תלמיד אמר רבי אבהו משום רבי חנינא בן גמליאל לא היו ימים מועטים עד שנכשל אותו תלמיד בחמותו (כ)אפילו עם בהמה (א)אביי (ל)מכלליה מכולה דברא רב ששת מעבר ליה (מ)מצרא רב חנן מנהרדעא איקלע לרב כהנא לפום נהרא חזייה דיתיב וקא גרס וקיימא בהמה קמיה אמר ליה לא סבר לה מר אפילו עם בהמה אמר ליה (נ)לאו אדעתאי אמר רבא (ב)מתייחד אדם עם שתי יבמות ועם שתי צרות עם אשה (ס)וחמותה [א] עם אשה ובת (א) בעלה עם אשה ותינוקת שיודעת טעם ביאה ואין מוסרת עצמה לביאה: הגדילו זה ישן בכסותו וכו': וכמה אמר רב (ע)אדא בר רב עזא אמר רב אסי (פ)תינוקת (ב) בת תשע שנים ויום אחד תינוק בן שתים עשרה שנה ויום אחד איכא דאמרי תינוקת בת שתים עשרה שנה ויום אחד תינוק בן שלש עשרה ויום אחד (ג)וזה וזה כדי שיהיו [3]שדים נכונו ושערך צמח אמר רפרם בר פפא א"ר חסדא לא שנו אלא שאינה בושה לעמוד לפניו ערום (ד)אבל בושה לעמוד לפניו ערום אסור מאי טעמא יצר אלבשה רב (צ)אחא בר אבא איקלע לבי רב חסדא חתניה שקליה לבת ברתיה (ק)אותבוה בכנפיה אמר ליה לא סבר לה מר דמקדשא אמר ליה עברת לך אדרב (ר)דאמר רב יהודה אמר רב ואיתימא רבי אלעזר אסור לאדם שיקדש את בתו כשהיא קטנה עד שתגדיל ותאמר בפלוני אני רוצה מר נמי עבר ליה אדשמואל (ש)דאמר שמואל אין משתמשים באשה אמר ליה אנא (ה)כאידך דשמואל סבירא לי דאמר שמואל הכל

רש"י

תיב שפיר. שב כהוגן שלא תמאיסנו: **הבו לי כסא.** מזגו לי כוס: **אכמר.** טוסי"ר בלע"ז: **שדא ביה כיתו.** השליך בתוכו את כיתו ליחה היוצאה מן הריאה: **נחרו ביה.** גערו בו: **שקא.** (ת) הוא החזיק עצמו כמת: **שקא.** הלקיח כמו שקל: **שמעו דקאמרי פלימו קטל גברא.** השמיעו (א) לאנשי ביתו קול יוצא מבחוץ (ג) ואומרים פלימו קטל גברא: **ערק.** פלימו כסבור שבאים עליו נוגשי המלך להורגו: **טשא.** נחבא בבית הכסא חוץ לעיר: **חזייה.** שטן לפלימו דמצטער: **מאי טעמא אמרת הכי.** למה הורגלת לקללני: **אלא היכי נימא.** לדחותך מעלי שלא תחטיאני: **דפריש מינאי.** מחמת זקנה ומה ירא מיצר הרע: **קשטה נפשה.** בתכשיטיה (ב) קישוטי בשמים ואפרסמון: **חלפא ותני קמיה.** עברה לפניו ושנתה פעם שניה: **אנא חרותא.** שם זונה ניכרת בעיר: **דהדרי מיומא.** שחזרתי היום הלום: **דריש צוציתא.** ענף קטן שבגובה הדקל: **שוור.** קפץ: **קא יתיב בגוויה.** להמית את עצמו: **אישה הפרם.** (ד) צריכין סליחה: **במה הכתוב מדבר.** מאחר שאישה הפרם (ג) מה שעברה ומה זו סליחה: (ה) **והיא שותה ביין.** (ד) מיד ואף על פי שבהיתר כיון שהיא לאיסור נתכוונה צריכה סליחה: **כל הדווים.** שיש להם לב לדוות ידוו על זה שאינו מתכוין ויש כאן נשיאות עון: **מתייחד עם אחותו.** לפרקים אבל אינו דר תמיד ביחוד אצלה בבית: **ודר עם אמו או עם בתו.** דלא תקיף יצריה עלייהו דאהנו ביה אנשי כנסת הגדולה דלא מגרי בקרובתא מכי כחלינהו ונקרינהו לעיניה כו' (סנהדרין דף סד.): (ה) **תנאי היא** גרסינן: **אמר ר' טרפון.** לאנשי ביתו הזהרו בי להיות עמי ועם כלתי שלא אתייחד עמה: **מכלליה מכולה דברא.** כשהיה הולך בשדה בגירסא לייחוד היה מונע הבהמות מכל השדה. ד"א שאינו מניח להיות רועה והבהמות בשדה אחד: **שתי יבמות.** נשי שני אחין ששונאות זו את זו כשתי צרות שדואגות שמא תפול ליבום לפני בעלה ותיעשה לה צרה (ו) אשה וכלתה ואשה וחמותה ובת חמותה ובת בעלה כולן שונאות זו את זו וטעמא מפרש ביבמות בפרק האשה שהלכה (דף קיז.): **שיודעת טעם ביאה.** כלומר מה היא ביאה שתדע לספר דברים בשוק: **ואינה מוסרת עצמה לביאה.** מתוך קוטנה עדיין לא לבשה יצר הילכך אין כאן משום דעת קלה שלא תהא נוחה להתפתות: **תינוקת בת תשע שנים ויום אחד.** והביאה שערות דכי איכא שדים נכונו ושערך צמח הוא דמגרו בה וסבר לה כמאן דאמר (נדה דף מו.) בת תשע שנים ויום אחד שהביאה שערות סימן הן מכאן ואילך אבל קודם לכן שומא. ותינוק בן י"ב שנה ויום אחד קרי ליה הגדיל ולא יישן עם אמו עוד בקירוב בשר: **זה וזה.** בין ללישנא קמא בין ללישנא בתרא (ז) לתינוקת בעינן שדים נכונו בסימני נערות בסימנין [שבדדים] דהיינו בוחל כדתנן במסכת נדה (דף מז.) בוחל אלו ימי הנעורים ושערך צמח אלא דללישנא קמא אי אתיא שערות מתשע שנים ולמעלה הוי סימן גמור וללישנא בתרא הוי שומא עד בת שתים עשרה שנים ויום אחד: **בושה לעמוד לפניו.** בידוע שיש בה טעם ביאה: **לא סבר לה מר דמקדשא.** אין אדוני יודע שהיא מקודשת ויש לו להתרחק מאשת איש: הכל

תוספות

אביי מכלי להו מכולה דברא. נראה דהני אמוראי חומרא בעלמא קא עבדי (ז) ואנן קיימא לן כרבנן דרבי יהודה (לקמן דף פב.) דאמרו לו לא נחשדו ישראל לא על משכב זכור ולא על הבהמה: הכל

תורה אור השלם

1. וְאִם הָפֵר יָפֵר אֹתָם אִישָׁהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ כָּל מוֹצָא שְׂפָתֶיהָ לִנְדָרֶיהָ וּלְאִסַּר נַפְשָׁהּ לֹא יָקוּם אִישָׁהּ הֲפֵרָם וַיְיָ יִסְלַח לָהּ: במדבר ל יג
2. וְאִם נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא וְעָשְׂתָה אַחַת מִכָּל מִצְוֺת יְיָ אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְלֹא יָדַע וְאָשֵׁם וְנָשָׂא עֲוֺנוֹ: ויקרא ה יז
3. רְבָבָה כְּצֶמַח הַשָּׂדֶה נְתַתִּיךְ וַתִּרְבִּי וַתִּגְדְּלִי וַתָּבֹאִי בַּעֲדִי עֲדָיִים שָׁדַיִם נָכֹנוּ וּשְׂעָרֵךְ צִמֵּחַ וְאַתְּ עֵרֹם וְעֶרְיָה: יחזקאל טז ז

מוסף רש"י

שגרא דביתהו תנורא. הסיקה את התנור (לעיל מ.). **במה הכתוב מדבר.** אם באשה שנדרה והפר לה בעלה, סליחה זו למה, אלא ע"כ באשה שהפר לה בעלה והיא לא ידעה הכתוב מדבר, דהא כבר כתיב ואם ביום שמוע אישה יניא אותה, דהיינו שהפר לה בידיעתה (נזיר כג.). **לאו אדעתאי.** לא נתתי לבי (ברכות כו.). שוגג הייתי (מנחות לה:). **אין משתמשים באשה.** שלא ילמדנה להיות רגילה בין האנשים (לעיל ע.).

תוס' ר"י הזקן

שתי יבמות. נשי שתי אחים וכולן שונאות זו את זו כדמפרש טעמא ביבמות פרק האשה שהלכה [קיז, א]. **טעם ביאה.** שמכרת ענין ביאה ואינה מוסרת עצמה לביאה מתוך קוטנה, הילכך אין כאן משום דעת קלה. **וזה וזה.** בין לישנא קמא [ובין] לישנא בתרא, דס"ל ללישנא קמא דמתשע שנים ויום אחד בקטנה וי"ב ויום אחד בקטן הוו שתי שערות סימן. **בושה.** שיש בה צד טעם ביאה הילכך לא ישן עמה בקרוב בשר אף על פי שהיא קטנה עדיין. בהלכות הרי"ף הכי איתא לא שנו אלא דמקדשא אבל לא מקדשא לית לן בה*. ונראה דה"פ ל"ש דקטנה שבושה לעמוד ערומה אסור לישן עמה בקרוב בשר דוקא כשהיא מקודשת שיש בה צד טעם ביאה. ונראה שפירש הרי"ף טעם ביאה**. **אותבה בכנפיה.** שישן עמה בקרוב בשר שהניחה תחת בגדי מטתו.

*עי' בר"ן וברא"ש מש"כ על דברי הרי"ף ז"ל בזה (ד"ו). **נראה דחסר כאן איזה תיבות (ד"ו). ועי' מאירי.

מסורת הש"ס

א) [בדפו"ר וע"י בר"ת א"ל ונדל"ל אמר להו. (ובכת"י ליתא)], ב) [נ"ל כד חזייה דהוה מצטער כו'], ג) [בכת"י: ליגער. וכצ"ל (רש"ל)], ד) [בכת"י דפו"ר וע"י: ילילני], ה) [בע"י: ניהלי], ו) [נזיר כג.], ז) נזיר כג. ע"ש, ח) [בכת"י ליתא], ט) [בכת"י: אמריתה קמיה דשמואל אמר לי אסור וכו'. וכ"ה ברי"ף ורא"ש], י) [בכת"י: תיובתא, וכצ"ל. (רש"ל)], כ) [בכת"י ודפו"ר יש רווח להפסק, והוא ענין אחר וקאי אשמואל דלעיל], ל) [נ"ל מכלי להו פי' מגרש להו. ערוך ערך כל ב'], מ) ס"א נהרא, נ) [ברכות כו. וש"נ], ס) [ברי"ף [וע"ש בגליון ובב"ח] וברא"ש הגירסא ויבמתה. (וכ"ה ביבמות קי"ז בע"א, ע"ש בגמ' ורש"י)], ע) [בכת"י וברי"ף: אחא. וכצ"ל (סה"ד). וברא"ש: רב אחא בר אבא אמר רב תינוקת, וע"ש עוד שינויים], פ) ברכות כד., צ) נ"א חנן בר רבא, ק) [בכת"י: אותבה. בדפו"ר: אותביה], ר) לעיל מא., ש) לעיל ע., ת) [ברש"י שבע"י נוסף: ומית], א) [בס"א: השמיע], ב) [ברש"י שבע"י: ובקישוטי נשים בשמים וכו'], ג) [ברש"י שבע"י: מה שאכלה בהיתר אכלה ומה היא זו הסליחה. וכעי"ז ברש"ל ע"ש, וברש"ש], ד) [בדפו"ר וברש"ל: מזיד. וכ"ה בע"י מזידה, אלא שהוסיף ותוקן כלפנינו], ה) [יש להוסיף: אלא תנאי (רש"ל)], ו) [ברש"י שברי"ף: בתינוקת],

הגהות הב"ח

(א) גמ' עם אשה וחמותה עם אשה ובת חמותה עם אשה ובת בעלה: (ב) שם תינוקת בת תשע. נ"ב עיין באשר"י השיג על גירסא זו וכתב דה"ג תינוקת בת ג' שנים ויום אחד ותינוק בן ט' שנים ויום אחד א"ד תינוקת בת י"א שנה ויום אחד ותינוק בן י"ב שנה ויום אחד אבל באלפסי גורס כגירסתינו וכן גרס הר"ן כפרש"י: (ג) רש"י ד"ה שמעו וכו' מבחוץ צועקים ואומרים: (ד) ד"ה אישה הפרם אע"פ שאישה הפרם צריכין סליחה: (ה) ד"ה והיתה שותה וכו' שבהיתר היתה שותה כיון: (ו) ד"ה שתי וכו' לה צרה וכן אשה וכלתה: (ז) תוס' ד"ה אביי וכו' דאנן:

הגהות הגר"א

[א] גמ' עם אשה וחמותה עם אשה ובת חמותה עם אשה ובת בעלה בצ"ל:

לעזי רש"י

טושי"ר. להשתעל.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

הכל לשם שמים: **מתני'** [א]לא ילמד אדם רווק סופרים ולא תלמד אשה סופרים רבי אלעזר אומר אף מי שאין לו אשה לא ילמד סופרים ר' יהודה אומר לא ירעה רווק בהמה ולא יישנו שני רווקין בטלית אחת וחכמים מתירים: **גמ'** מאי טעמא אילימא משום ינוקי והתניא אמרו לו לר' יהודה [ב]לא נחשדו ישראל על משכב זכור ולא על הבהמה [ג]אלא רווק משום אמהתא דינוקי אשה משום אבהתא דינוקי: ר' אלעזר אומר אף מי שאין כו': איבעיא להו מי שאין לו אשה כלל או דלמא בשאינה שרויה אצלו תא שמע א) אף מי שיש לו ואינה שרויה אצלו לא ילמד סופרים: ר' יהודה אומר לא ירעה כו': תניא אמרו לו לרבי יהודה לא נחשדו ישראל על משכב זכור ולא על הבהמה: **מתני'** [ד]כל ב) שעסקיו עם הנשים לא יתיחד עם הנשים ולא ילמד אדם את בנו אומנות הנשים רבי מאיר אומר לעולם ילמד אדם את בנו אומנות נקיה וקלה ויתפלל למי שהעושר והנכסים שלו שאין אומנות שאין בה עניות ועשירות שלא עניות מן האומנות ולא עשירות מן האומנות אלא הכל לפי זכותו רבי שמעון בן אלעזר אומר ראית מימיך חיה ועוף שיש להם אומנות והן מתפרנסין שלא בצער והלא לא נבראו אלא לשמשני ואני נבראתי לשמש את קוני אינו דין שאתפרנס שלא בצער אלא שהורעתי מעשי וקפחתי את פרנסתי ג) אבא גוריין איש צדיין אומר משום אבא גוריא לא ילמד אדם את בנו חמר גמל קדר ספן רועה וחנוני שאומנותן אומנות ליסטים רבי יהודה אומר משמו ד) החמרין רובן רשעים והגמלין רובן כשרין הספנין רובן חסידים טוב שברופאים לגיהנם והכשר שבטבחים שותפו של עמלק רבי נהוראי אומר מניח אני כל אומנות שבעולם ואיני מלמד את בני אלא תורה שאדם אוכל משכרה בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא ושאר כל אומנות אינן כן כשאדם בא לידי חולי או לידי זקנה או לידי יסורין ואינו יכול לעסוק במלאכתו הרי הוא מת ברעב אבל התורה אינה כן אלא משמרתו מכל רע בנערותו ונותנת לו אחרית ותקוה בזקנותו בנערותו מהו אומר [1] וקוי ה' יחליפו כח בזקנותו מהו אומר [2] עוד ינובון בשיבה וכן הוא אומר באברהם אבינו [3] ואברהם זקן ה) וה' ברך את אברהם בכל ו) מצינו ז) שעשה אברהם אבינו את כל התורה כולה עד שלא ניתנה שנאמ' [4] עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרתי מצותי חוקותי ותורותי: **גמ'** תנו רבנן כל שעסקיו עם הנשים סורו רע כגון הצורפים והסריקים והנקורות והרוכלין והגרדיים והספרים והכובסים והגרע והבלן ח) והבורסקי [ה]אין מעמידים מהם לא מלך ולא ט) כהן גדול מאי טעמא לא משום דפסילי אלא משום דזיל אומנותייהו תנו רבנן עשרה דברים נאמרו בגרע מהלך על צידו י) ורוחו גסה ונתלה ויושב ועינו צרה ועינו רעה אוכל הרבה ומוציא קימעא וחשוד על העריות ועל הגזל ועל שפיכות דמים כ) דרש בר קפרא לעולם ילמד אדם את בנו אומנות נקיה וקלה מאי היא אמר רב ל) יהודה מחטא

רש"י

הכל לשם שמים. ואין דעתי אחריה לחיבת אישות אלא לחיבת קורבה ולעשות קורת רוח לאמה כשאני מחבב את בתה: **מתני' לא ילמד רווק סופרים.** רווק פנוי בלא אשה: **סופרים.** מלמדי תינוקות. כלומר לא ירגיל רווק עצמו להיות מ) מן הסופרים ובגמרא מפרש טעמא. וכן לא תלמד אשה סופרים לא תרגיל עצמה להיות ממלמדי תינוקות: **אף מי שאין לו אשה.** בגמרא מפרש מאי היא: **לא ירעה רווק את** נ) **הבהמות.** שלא יתאוה לה: **ולא יישנו שני רווקים בטלית אחת.** שלא יבואו לידי משכב זכור: **וחכמים מתירין.** שלא נחשדו במשכב זכור ובהמה: **גמ' מ"ט.** לא ילמד רווק סופרים אי נימא משום דחשידי רווקים אמשכב זכור דתינוקות: **אמרו לו לר' יהודה.** דמתניתין דאמר לא יישנו שני רווקין בטלית אחת: **משום אמהתא דינוקי.** אמותיהם של תינוקות שמצויות אצלו להביא את בניהן לבית הספר: **מי שאין לו אשה כלל.** ומוסיף אדתנא קמא דקאמר רווק שלא נשא אשה מימיו ואתא ר' אלעזר למימר אפילו היתה לו ומתה אבל יש לו ואינה שרויה אצלו מותר או דלמא כו': **מתני' כל שעסקיו עם הנשים.** שמלאכת אומנותו נעשית לנשים והנשים צריכות לו: **לא יתייחד עם נשים.** אפילו עם הרבה נשים לפי שלבו גס ס) בהו וכולן מחפות עליו. ואילו איש אחרינא בין שתי נשים תנן (לעיל דף פ:) אבל עם שלש או ארבע שפיר דמי: **נקיה וקלה.** מפרש בגמ' ע) שפיר: ואל יאמר בלבו אומנות זו אינה מעשרת אלא יבקש רחמים למי שהעושר שלו: **חמר גמל** פ) **ספן קדר.** בעל קרנות. כל אלו אומנות ליסטיות צ) כשלנים בדרכים הם נכנסים ולוקטים עלים מן הכרמים ופירות ועוד שנשכרים לאדם ומעבירין על תנאם: **רועה.** בהמות שלו ק) שמעבירין לרעות בשדה אחרים: **חנוני.** מלומד בהונאה להטיל מים ביין צרורות בחטין: **משמו.** של אבא גוריא: **החמרים רובן רשעים.** מפני ליסטיות: **הגמלין רובן כשרים.** שפורשין למדברות למקום גדודי חיות וליסטין ויראים לנפשם ומשברים לבם למקום: **הספנין רובן חסידים.** שפורשין למקום הסכנה ותמיד הם ברעדה יותר מן הגמלין: **טוב שברופאים לגיהנם.** אינו ירא מן החולי ומאכלו מאכל בריאים ואינו משבר לבו למקום ופעמים שהורג נפשות ויש בידו לרפאות העני ואינו מרפא: **טוב שבטבחים.** ספיקי טריפות באות לידו וחס על ממונו ומאכילן: **אבל התורה אינה כן.** שאף הבא לידי זקנה או ייסורין ואינו יכול לעסוק בה הוא אוכל ממתן שכרה דכתיב עוד ינובון בשיבה: **גמ' סורו רע.** מנהגו רע. קרבתו רעה להשתדל עמו שיהא סר אליו ובא לביתו: **הצורפין.** צורפי זהב העושין לנשים שירין נזמים וטבעות: **הסריקים.** סורק בגדים לנשים פלוקיירד"א: **הנקורות.** מנקרי ריחים של יד שנשים טוחנות בהם כדתנן בכתובות (דף נט:) אלו מלאכות שהאשה עושה לבעלה טוחנת ואופה ואמרינן (שם) בריחיא דידא: **והרוכלין.** מוכרין קישוטי בשמים לנשים: **והספרין.** הנשים צריכות להן בשביל בניהם: **והגרע.** אומן המקיז דם על שם שמגרע את הדם: **הבורסקי.** מעבד להם עורות ללבוש ולנעול: **והבלן.** מחמם מרחצאות: **מהלך על צידו ורוחו גסה ונתלה ויושב.** שלשתן סימני גאוה אבל אין זו דומה לזו ובכולן הוא חלוק ממדת הכשרים. נתלה ויושב אינו יושב אלא אם כן נסמך או לאחוריו או על צידו דרך גאוה ובשביל שהבריות מוסרין נפשן לידו הוא מתגאה: **ועינו צרה.** בממונו להוציא כלום מפני שהוא מלומד לאכול אצל המקיזין ואינו מלומד להוציא: **ועינו רעה.** נותן עיניו בבריאים שיחלו ויהיו צריכין לו: **אוכל הרבה.** שמלומד לאכול עם כמה אנשים בכל יום: **ומוציא קימעא.** מתוך שמאכלו יפה בלחם נקי ובשר שמן שממעטים את הזבל שכל אדם מכין לסעודת הקיזה מאכל בריאה ר): **וחשוד על העריות.** מתוך שהנשים צריכות לו ועסקו עמהן: **ועל הגזל.** שהנשים גוזלות מבעליהן ונותנות לו: **ועל שפיכות דמים.** זימנין דשפי ליה לדמא לפחות מרביעית ש): מחטא

תוספות

הכל לשם שמים. ועל זו אנו סומכין השתא שאנו משתמשים בנשים: **לא ילמד רווק סופרים.** פי' תלמידים רווק הוא אדם פנוי שלא נשא אשה מעולם ותרגום של ובחורים כשול יכשלו הוא רווקים (ישעיה מ): **ולא ירעה בהמה.** מפני שיש לו תאוה יותר מאיש אחר שנשא אשה: **לא יתייחד עם הנשים.** פי' בקונט' ואפילו עם נשים הרבה ודווקא רוכל אבל איש אחר מותר וקשה להר"ס דאמר לעיל (דף פא.) אנשים מבפנים ונשים מבחוץ חוששין משום יחוד משמע דאסור להתייחד עם נשים הרבה לכ"ע לכן נ"ל לא יתייחד עם הנשים אפילו אשתו עמו דשרינן לעיל (דף פ:) דכיון דהוי רוכל איכא חששא טפי[א]: **אלא הכל לפי זכותו.** ת) פירוש לפי מזלו[ב] דבני וחיי ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא[ג] א):

הדרן עלך עשרה יוחסין

מסורת הש"ס

א) [בכת"י נוסף: דתניא. והוא בתוספתא דפרקין ה"י], ב) ס"א שאומנתו, ג) [בכת"י ובמאירי: אבא אוריין איש ציידן], ד) [עי' תוס' נדה יד. ד"ה רוכבין], ה) [בכת"י נוסף: בא בימים. ובע"י וגו'], ו) [יומא כח: מימרא דרב וכ"ה בע"י ויש לייסבן], ז) ס"א שקיים, ח) [צ"ל והברסי ערוך], ט) [לא נזכר בהרמב"ם שיהא אלו פסולין לכ"ג ואפשר דלא גרים בברייתא ולא כ"ג כ"כ התוי"ט במ"ג פ"א דעדיות ע"ש ודע דהכ"מ בדין ו' בפ"א מהל' מלכים העתיק כל הברייתא זו כצורתה ולא העיר מהשמטה זו וצריכין אנו לומר דגם לפני הכ"מ היה הגי' ברמב"ם שלפניו כמו דאיתא לפנינו בהלכות מלכים שם בזה"ל אין מעמידין מלך ולא כ"ג לא קצב ולא ספר וכו' אבל בנוסחת הרמב"ם שהיה לפני התוי"ט לא היה כתוב כך ועי' ברש"י שבת טו. ד"ה שני גרדיים וכו' וכן בספר החינוך מצוה תק"ט איתא ולא כ"ג], י) פי' הולך בקומה זקופה, כ) ברכות סג., ל) [בכת"י: חסדא. וכ"ה בברכות], מ) [ברש"י שברי"ף ובר"ן: להיות ממלמדי תינוקות], נ) [ברש"י שברי"ף: הבהמה. וכבמשנה], ס) [בדפו"ר: בו. ברש"י שברי"ף ובר"ן: בהן], ע) ["שפיר" ליתא ברש"י שבע"י, והד"א], פ) [לגרש"ל כאן הס"ד ומתה"ד קדר. ובגרש"י שבע"י הד"א והגירסא בעלי קרנות. ועי' בר"ן], צ) [ירושלמי דפרקין], ק) [ברש"י שברי"ף ובר"ן: שמעמידם בשדות אחרים], ר) [שבת קכט.], ש) [שם, ע"ש], ת) [עי' תי"ט], א) [מ"ק כח.],

עין משפט נר מצוה

קכד א מיי' פכ"ב מהל' איסורי ביאה הלכ' יג ומיי' פ"ב מהל' ת"ת הלכה ד סמג לאוין קפב טוש"ע אה"ע סימן כב סעיף כ [י"ד סימן רמה סעיף כ כא]:

קכה ב מיי' פכ"ב מהל' איסורי ביאה הלכ' ג טוש"ע אה"ע סי' כד:

קכו ג מיי' שם הלכה יג טוש"ע אה"ע סי' כב סעיף כ [י"ד סי' רמה סעיף כ כא]:

ד [מיי' שם הלכה ח טוש"ע שם סעיף ז]:

קכז ה מיי' פ"א מהל' מלכים הלכה ו:

גליון הש"ס

מתני' שעשה אברהם אבינו את כל התורה. יומא כח ע"ב ועי' סוף קנים בפי' הקונטרס שם: בגמ' אין מעמידין מהם לא מלך. עי' תי"ט פ"א משנה ג' דסנהדרין:

לעזי רש"י

פלוקיירד"א [פלוקיידרי"ש]. סורקי צמר.

תורה אור השלם

1. וְקוֵֹי יְיָ יַחֲלִיפוּ כֹחַ יַעֲלוּ אֵבֶר כַּנְּשָׁרִים יָרוּצוּ וְלֹא יִיגָעוּ יֵלְכוּ וְלֹא יִיעָפוּ: ישעיהו מ לא
2. עוֹד יְנוּבוּן בְּשֵׂיבָה דְּשֵׁנִים וְרַעֲנַנִּים יִהְיוּ: תהלים צב טו
3. וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וַייָ בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל: בראשית כד א
4. עֵקֶב אֲשֶׁר שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקֹלִי וַיִּשְׁמֹר מִשְׁמַרְתִּי מִצְוֹתַי חֻקּוֹתַי וְתוֹרֹתָי: בראשית כו ה

מוסף תוספות

א. הואיל ועסקו עם הנשים לבו גס בם ואינו בוש מאשתו. תוס' הרא"ש. מפני שאין אשתו יכולה לשמרו תמיד כ"כ ואף הנשים מתוך שצריכות לו ולכן גם הם מחפות עליו. מאירי. ב. כלומר לפי מזלו שזכה להיות מזלו טוב. תוס' הרא"ש. ג. ומיהו איכא למימר דלפעמים המזל משתנה לטוב ע"י זכות כמו שהאיר המקום צדק ממזרח לאברהם אבינו. שם. ועי' תוס' רשב"י ושבת דף קנו. סליק בעזה"י מס' קידושין.

תוס' ר"י הזקן

מתני'. רווק. פנוי בלא אשה. **סופרים.** מלמדי תינוקות. וקאמר שלא ירגיל הרווק את עצמו להיות מן הסופרים. **וכן אשה לא תלמד.** לא תרגיל ובגמ' מפרש טעמא. **מי שאין לו אשה.** בגמ' מפרש. **לא ירעה.** שלא יבא על הבהמה. **בטלית אחת.** משום משכב זכור. **מתירים.** שלא נחשדו ישראל לא על הזכור ולא על הבהמה. **גמ'. חשדא דינוקי.** משכב זכור. **אמהתא.** שמוליכות בניהן לבית הספר. **כלל.** ומוסיף את"ק דת"ק דוקא קאמר שלא נשא מימיו, ואתא ר' אליעזר ואמר אפילו נשא ומתה. **או דלמא כשאינה שרויה אצלו.** דת"ק קרי רווק כל מי שאין לו אשה, ואתא איהו למימר אפילו יש לו אשה ואינה שרויה אצלו שם אסור ללמד. **תא שמע וכו'.** והא ודאי ר' אליעזר הוא. וכן עיקר שאם נפרש אינה שרויה אצלו שאינה עומדת עמו ואינו מתייחד עמה, היינו אין לו אשה. ומסתברא שאם הוא בעיר אחת ללמד והניח אשתו בעיר אחרת שאסור דהא אין לו אשה כאן. אית דמפרשי שרויה אצלו ואפילו הכי שרו רבנן. מיהו כל זה בתינוקות אבל בגדולות לא שייך הכא לא אמהתא ולא אבהתא ומותר. **מתני'. לא ילמד אדם וכו'.** כלומר כל אדם חייב ללמד את בנו אומנות כדמוכיח פ"ק דמכלתין [לעיל ל, ב] מקרא וראה חיים עם האשה אשר אהבת ובפרק אלו מציאות [ב"מ ל, ב] מוכיחים מוהודעת להם זה בית חייהם, כלומר אומנות. ובירושלמי [לעיל פ"א ה"ז] חזי ליה מקרא אחרינא ובחרת בחיים זו אומנות. ואפילו הכי לא ילמדו אומנות עם הנשים, שאומנותו עם הנשים והנשים צריכות לו. **לא יתייחד עמהן.** לפי שכולן מחפות עליו, ואילו איניש אחרינא עם שתי נשים תנן אבל ג' או ד' מותר. **[חמר גמל קדר ספן].** כל אלו גזלנים כשהולכים בדרכים גוזלים עצים ופירות, ועוד שנשכרים לבני אדם ומעבירים על תנאם. **רועה.** בהמות שלו, שמעבירן בשדות אחרים. **חנוני.** מלומד בהונאה להטיל מים ביין וצרורות בחטין. **כשרים.** שפורשים למקום גדודי חיות ולסטים ולבם נשבר. והספנים יותר עומדים במקום סכנה מן הגמלים ולפיכך הם חסידים. **טוב שברופאים.** שממיתים החולה. **שבטבחים.** ספק טרפות בא לידם וחסים על ממונם. כל זה פר"ש. ואית דמפרשי שהאומנות מלמדו אכזריות אפילו הטוב שבהם אכזרי ורע כעמלק. **גמ'. הצורפים.** צורפי זהב ועושים תכשיטים לנשים. **הסריקים.** שסורקים בגדים לנשים. **[והנקורות].** נוקרי ריחיים לטחון והנשים טוחנות באותן ריחיים של יד כדאמרינן [כתובות נט, ב] אלו מלאכות שהאשה עושה לבעלה טוחנת וכו'. **רוכלים.** מוכרי בשמים לנשים. **ספרים.** נשים צריכות להם [בשביל] בניהם. **[והגרע].** אומן מקיז דם. **בורסקי.** מעבד להם עורות לנעול. **בלן.** מחמם מרחצאות.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות